

Urrubaru
INSTITUTIONES
PHILOSOPHICÆ

PSYCHOLOGIÆ

B103
I5
v. 6

007716

1080014373

EX LIBRIS

HÉMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

tyol

INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ

QUAS ROMÆ

IN PONTIFICIA UNIVERSITATE GREGORIANA

TRADIDERAT

P. JOANNES JOSEPHUS URRÁBURU S. J.

VOLUMEN SEXTUM

PSYCHOLOGIÆ

PARS SECUNDA

Capilla Alfonsina
Biblioteca Universitaria

VALLISOLETI

TYPIS JOSEPH EMMAUËL. A CUESTA
LUTETIÆ PARISIORUM   ROMÆ
P. LETHELLEUX   PIETRO GATTI
VIA DICTA CASSETTE, 10   IN TIPOGRAPHIA
DE PROPAGANDA FIDE

46170

B103

I 5

V. 6

FRENTE AL SERIO
VALVERDE Y TELLEZ

INDEX

DISPUTATIONUM, CAPITUM ET ARTICULORUM

PSYCHOLOGIA

SEU

ALTERA PARS PHILOSOPHIÆ NATURALIS

DISPUTATIO SEXTA

DE APPETITU.

CAPUT I

DE APPETITU GENERATIM ET DE APPETITU SENSITIVO.

	Pag.
Art. I. Notio appetitus exponitur.	2
Art. II. Objectum generatim appetitus elicit.	8
Art. III. Actus appetitus elicitus ejusque cause, ubi de necessitate atque influxu cognitionis in appetitionem.	16
§ I. Quomodo insuat in appetitionem vel volitionem objectum appetibile vel bonum apprehensum	16
§ II. Quanta sit appetitus elicitus dependentia a cognitione.	20
§ III. Quo pacto cognitio insuat in subsequentem appetitionem: utrum in genere cause efficientis, an solum instar conditionis.	25

009716

	Page
§ IV. <i>Utrum actus appetendi vel volendi sit qualitas aliqua absoluta.</i>	35

CAPUT II

DE APPETITU SENSITIVO.

ART. I. Objectum appetitus sensitivi.	37
ART. II. Organum appetitus sensitivi.	43
ART. III. Quotuplex appetitus sensitivus et ejus actus.	70
§ I. <i>Præcipui actus appetitus sensitivi.</i>	71
§ II. <i>De passioibus.</i>	77
§ III. <i>Utrum appetitus concupiscibilis et irascibilis realiter differant.</i>	87
ART. IV. An et quo pacto appetitus sensitivus moveat voluntatem, ab eaque moveatur.	94
§ I. <i>An et quo pacto appetitus moveat voluntatem.</i>	94
§ II. <i>Quo pacto moveatur appetitus a voluntate.</i>	97
§ III. <i>Utrum appetitus sensitivus libertate polleat.</i>	101

CAPUT III

DE APPETITU RATIONALI SEU VOLUNTATE.

ART. I. De objecto voluntatis.	104
§ I. <i>Quodnam sit objectum voluntatis.</i>	105
§ II. <i>Utrum finis sit adequatum voluntatis objectum.</i>	107
ART. II. Quali cognitioni proponi debeat objectum voluntati.	121
§ I. <i>An et qualis objecti cognitio intellectualis requiratur ad actum voluntatis.</i>	121
§ II. <i>An et quale iudicium practicum (sive formale, sive virtuale) requiratur ad actum voluntatis.</i>	127
§ III. <i>An voluntas amare possit bonum, quod non ipsi proponitur ut majus vel melius.</i>	142
ART. III. De variis voluntatis actibus.	151
§ I. <i>Actus voluntatis circa finem.</i>	158
§ II. <i>Actus voluntatis circa media.</i>	168
§ III. <i>Divisio actuum voluntatis in elicitos et imperatos, ubi quid sit imperium, et ad quam potentiam pertineat.</i>	178

	Page
ART. IV. An et quo pacto voluntas moveatur, et moveat alias potentias.	186
§ I. <i>A quibus moveri queat voluntas.</i>	187
§ II. <i>An et quas potentias moveat voluntas ad actus suos.</i>	202
§ III. <i>Quo pacto voluntas moveat alias potentias ad actus suos.</i>	205
ART. V. Utra potentia sit perfectior, intellectusne, an voluntas.	210

DISPUTATIO SEPTIMA

DE LIBERTATE.

CAPUT I

VINDICATUR LIBERTATIS EXISTENTIA.

ART. I. Variæ circa libertatem sententiæ.	222
§ I. <i>Libertatis adversarii.</i>	222
§ II. <i>Libertatis assertores.</i>	235
ART. II. Quid libertatis, quam tuemur, nomine veniat.	237
ART. III. Expenduntur determinismi fundamenta.	248
ART. IV. Impugnatur directe determinismus.	280
ART. V. Probatur liberi arbitrii existentia.	304
ART. VI. In quibusnam actibus sit homo generatim liber.	330
ART. VII. Darine possit pura ommissio libera.	353

CAPUT II

NATURA LIBERI ARBITRII DECLARATUR.

ART. I. An et quoniam potentia sit liberum arbitrium.	357
§ I. <i>Utrum liberum arbitrium sit habitus, an vero potentia naturalis.</i>	357
§ II. <i>Quoniam potentia sit liberum arbitrium.</i>	364
ART. II. Utrum indifferentia objectiva ita sit radix libertatis, ut illa stante nequeat voluntas a Deo cogi vel necessitatem pati.	374
§ I. <i>Utrum vis vel coactio inferri queat voluntati.</i>	375
§ II. <i>Utrum stante indifferentia iudicii voluntas a Deo necessitari queat.</i>	386

	Pag.
ART. III. Utrum liberum arbitrium vel libertas indifferentiæ recte definiatur potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere vel non agere.	395
§ I. Demonstratur generatim prædicta definitio.	395
§ II. Quo sensu interpretanda sit prædicta definitio.	401
ART. IV. Utrum ratio liberi sit intrinseca actui, ita ut actus nequeat de libero transire in necessarium, nec vicissim de necessario in liberum.	408

DISPUTATIO OCTAVA

DE HABITIBUS.

CAPUT I

ASSERITUR HABITUUM REALITAS.

ART. I. Exponitur notio habitus.	425
§ I. Quid sit habitus.	425
§ II. Quo pacto se habeat habitus respectu actus.	429
ART. II. Vindicatur existentia habitus.	433
ART. III. Quo pacto habitus concurrat ad actum.	443
§ I. Asseritur habitui concursus effectivus.	444
§ II. Ad quos actus concurrat habitus.	455

CAPUT II

DE CAUSIS HABITUUM.

ART. I. Causa efficiens habituum.	458
§ I. Causa efficiens et conservans habituum.	458
§ II. An et quo pacto plures requirantur actus ad regnandum habitum.	466
ART. II. Subjectum vel causa materialis habituum.	480
§ I. Qualenam sit subjectum habituum capacax.	480
§ II. Utrum potentia rationales sint capaces habituum.	483
§ III. An sensus interni et sensitivus appetitus suscipere queant habitus.	486

	Pag.
§ IV. Utrum sint habitus in potentia motrice atque in membris corporis.	492
ART. III. In quo sita sit habitus essentialis.	497
§ I. Utrum habitus intellectualis sit qualitas a speciebus distincta.	497

CAPUT III

PROPRIETATES, AC PRÆCIPUÆ DIVISIONES HABITUS.

ART. I. Utrum habitus sit augmenti capacax.	516
§ I. Intensio vel intensivum augmentum habitus.	518
ART. II. Diminutio vel remissio et corruptio habitus.	533
ART. III. Præcipuæ divisiones habitus.	537

DISPUTATIO NONA

DE ANIMA HUMANA.

CAPUT I

EXISTENTIA ET REALITAS ANIMÆ IN HOMINE.

ART. I. Utrum in homine admitteandum sit principium aliquod substantiale vitalium operationum distinctum a materia.	544
ART. II. Utrum in homine una duntaxat sit anima vel unicum omnis vitæ primum principium.	548
ART. III. Utrum eadem anima rationalis insi pluribus hominibus, an vero multiplex pro numero corporum humanorum.	565
§ I. Intellectus separatus Averrois.	566
§ II. Utrum eadem anima successive sit in diversis corporibus, ubi de Metempsychosi vel Palingenesia.	577

CAPUT II

NATURA RATIONALIS ANIMÆ.

ART. I. Utrum anima humana sit substantia simplex atque indivisibilis.	600
ART. II. Utrum anima humana sit substantia spiritualis vel immaterialis.	610

	Pag.
§ I. <i>Quid sit spiritus vel substantia spiritualis.</i>	611
§ II. <i>Utrum principium intelligendi in homine sit substantia spiritualis.</i>	619
ART. III. <i>Utrum anima humana sit immortalis vel incorruptibilis.</i>	634
§ I. <i>Demonstratur immortalitas anima rationalis.</i>	641
§ II. <i>An satis constet animam rationalem in aeternum exituram esse, quin unquam vita spoliatur.</i>	666
ART. IV. <i>Utrum rationalis anima sit ejusdem perfectionis specificæ, ac angelus.</i>	674
ART. V. <i>Utrum omnis anima rationalis sit ejusdem substantialis perfectionis.</i>	681

CAPUT III

DE ORIGINE ANIMÆ HUMANÆ.

ART. I. <i>Rejicitur emanatismus.</i>	694
ART. II. <i>Rejicitur generatianismus, vel traducianismus et statuitur creationismus.</i>	700
ART. III. <i>De tempore, quo anima rationalis creatur, et corpori infunditur.</i>	730

CAPUT IV

DE ANIMA RATIONALI UT EST CORPORIS FORMA.

ART. I. <i>An et quomodo rationalis anima sit forma corporis.</i>	743
§ I. <i>Utrum anima rationalis sit forma substantialis corporis.</i>	743
§ II. <i>Utrum anima rationalis corpus informet qua rationalis.</i>	765
§ III. <i>Utrum anima humana fereuniter et inseparabiliter adjunctum gerat corpus aliquod sibi unitum.</i>	770
ART. II. <i>De sede animæ in humano corpore.</i>	776
§ I. <i>An et quomodo sit anima rationalis in tota entitate corporis humani.</i>	777
§ II. <i>Utrum omnes partes intra humanum corpus contentæ animentur.</i>	799
§ III. <i>Utrum sanguis animetur.</i>	799
ART. III. <i>Quæ qualisque unio inter animam et corpus intercedat.</i>	826
§ I. <i>Utrum unio substantialis anima rationalis cum corpore sit naturalis et personalis.</i>	827

	Pag.
§ II. <i>Mutuus influxus physicus animæ et corporis, sequela naturalis unionis eorumdem.</i>	842
§ III. <i>Ratio formalis et cæteræ causæ unionis substantialis.</i>	849
§ IV. <i>Excluduntur Cartesianorum, Leibnitzianorum aliorumque de animæ unione cum corpore sententiæ.</i>	858

DISPUTATIO DECIMA.

DE HOMINE

CAPUT I.

DE NATURA HOMINIS.

ART. I. <i>Essentia hominis, dignitas ejusdem ac præstantia.</i>	875
§ I. <i>Hominis definitio.</i>	875
§ II. <i>Hominis dignitas et præstantia.</i>	879
ART. II. <i>Utrum homo proprium regnum constituat a cæteris corporeæ naturæ regnis distinctum.</i>	884
ART. III. <i>Utrum omnes homines ad unam duntaxat speciem pertineant.</i>	904

CAPUT II.

DE ORIGINE HOMINIS

ART. I. <i>De causa hominis efficiente.</i>	952
ART. II. <i>Utrum universum genus humanum ab Adam progeniem ducat.</i>	955
§ I. <i>Expenduntur contraria argumenta.</i>	962
§ II. <i>Statuitur vera doctrina.</i>	1001
ART. III. <i>De antiquitate hominis.</i>	1016
§ III. <i>Varie opiniones et status questionis.</i>	1016
§ II. <i>Utrum admitti queat homo tertiarus.</i>	1022
§ III. <i>Quanta sit generis humani antiquitas.</i>	1035

CAPUT III.

DE HYPNOTISMO ET SPIRITISMO.

ART. I. <i>Brevis historia et descriptio hypnotismi.</i>	1112
§ I. <i>Brevis historia hypnotismi.</i>	1113

	Pag.
§ II. <i>Processus ac phaenomena praecipua hypnotismi.</i>	1125
ART. II. <i>An sint naturalia omnia hypnotismi phaenomena.</i>	1145
§ I. <i>Quenam sint causae hypnoticorum phaenomenorum.</i>	1146
§ II. <i>An hypnotismi phaenomena suggestioni tribuenda sint.</i>	1155
§ III. <i>Utrum phaenomena hypnotismi dicenda tandem sint naturalia, an praeternaturalia.</i>	1192
ART. III. <i>An hypnotismi phaenomenis probari quidpiam queat adversus catholicam doctrinam.</i>	1196
§ I. <i>An hypnotica phaenomena probent quidpiam contra humanam libertatem.</i>	1196
§ II. <i>Utrum phaenomena hypnotica infirmare queant catholicum dogma de miraculorum veritate.</i>	1200
ART. IV. <i>De spiritismo.</i>	1215
§ I. <i>Causae phaenomenorum spiritalium.</i>	1220
§ II. <i>Utrum ex spiritismo validum aliquid telum deproxi queat adversus catholicam religionem.</i>	1236

DISPUTATIO UNDECIMA.

DE ANIMA SEPARATA

CAPUT I.

MODUS ESSENDI ANIMÆ SEPARATÆ.

ART. I. <i>An et quam mutationem passa sit anima separata circa suam entitatem.</i>	1239
ART. II. <i>Utrum status separationis sit animæ naturalis an violentus.</i>	1242
§ I. <i>Resolvitur quaestio.</i>	1244
§ II. <i>An anima separata naturaliter appellet unionem cum corpore.</i>	1252
ART. III. <i>Quenam ex praehabitis accidentibus secum defert anima ex hac vita migrans.</i>	1256

CAPUT II

DE OPERATIONIBUS ANIMÆ SEPARATÆ.

ART. I. <i>De intellectione animæ separatae.</i>	1263
§ I. <i>An et quo pacto anima separata novas species intelligibiles acquirat.</i>	1264

	Pag.
§ II. <i>An et quo pacto cognoscat anima separata se ipsa.</i>	1273
§ III. <i>An et quo pacto anima separata cognoscat Deum et alias substantias immateriales.</i>	1276
§ IV. <i>An et quo pacto anima separata cognoscat corpora resque omnes naturales.</i>	1283
§ V. <i>Utrum anima separata perfectius intelligat quam conjuncta.</i>	1292
ART. II. <i>De motu locali animæ separatae.</i>	1295
§ I. <i>Utrum anima separata seipsam movere sua virtute possit.</i>	1295
§ II. <i>Utrum anima separata naturali virtute polleat res alias localiter movendi.</i>	1301